

Darnaus vystymosi paradigmos projekcija švietime

Laima Galkutė

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras

Kaunas, 2011-12-01

Visuomenės transformacija

Modernybė: racionalumas, organizuotumas, aiškūs socialiniai vaidmenys, ekonomikos produktyvumas, mokslo vaidmens didėjimas

Vėlyvoji („takioji“) modernybė: neapibrėžtumas ir rizika, daugialypiai ryšiai, įvairovė/individualumas, refleksyvumas, inovacijos, kūrybingumas

Darnus vystymasis

Darnaus vystymosi tikslas – užtikrinti tinkamą asmens ir visuomenės **gyvenimo kokybę**, dabar ir ateityje.

Darnus vystymasis grindžiamas **integraliu požiūriu** į ekonomikos ir socialinę raidą bei aplinkos apsaugą specifiskame kultūros kontekste.

Darnaus vystymosi švietimo tikslas – ugdyti **kompetencijas**, svarbias profesinei ir visuomeninei veiklai bei asmens saviraiškai greitai besikeičiančiame ir daugialypiais ryšiais pasižyminčiame pasaulyje.

Pagrindiniai dokumentai

- Jungtinių Tautų **Darbotvarkė 21** (1992):
 - 35 skyrius „Mokslas darniam vystymuisi“;
 - 36 skyrius „Švietimo, visuomenės informavimo ir kvalifikacijos tobulinimo plėtotė“.
- Jungtinių Tautų Europos Ekonomikos Komisijos **Darnaus vystymosi švietimo strategija** (2005)
- Europos Sąjunga: 2010 m. lapkričio 19 d. **Tarybos išvados dėl švietimo tvariam vystymuisi** (2010/C 327/05)

Darnaus vystymosi principai

- orientavimasis į vertybes;
- holistinis (visuminis) požiūris;
- refleksyvumas ir į ateitį orientuotas mąstymas;
- kontekstualumas;
- įvairių dalininkų bendradarbiavimas ir partnerystė.

Darnas vystymasis švietime reiškia:

vertybių pirmumą – svarbu, kad darniam vystymuisi būdingos vertybinės nuostatos būtų suprantamai apibrėžtos, aptariamoms, apmąstomoms, patikrinamos ir pritaikomos realiomis sąlygomis;

tarpdalykinį požiūrį ir sistemiškumą – darnus vystymasis negali būti atskira disciplina ir turėtų būti integruotas į įvairius mokomuosius dalykus;

kritinį mąstymą ir problemų sprendimą – ugdyti gebėjimą užtikrintai veikti, susidūrus su dilemomis ir darnaus vystymosi iššūkiais;

Darnas vystymasis švietime reiškia:

vietos reikmių įžvalgą – nagrinėti ir vietas, ir globalias problemas, perteikiant jas suprantama kalba;

visų dalyvavimą – patys besimokantieji turėtų spręsti, kaip jie norėtų mokytis ir vertinti savo pasiekimus;

metodų daugialypiškumą – pasitelkti literatūrą, dailę, dramą, debatus, naudoti įvairius pedagogikos metodus; mokymą, grindžiamą žinių perteikimu turėtų keisti mokytojų ir besimokančiųjų bendradarbiavimas bei jį palaikanti švietimo institucijų dvasia

Darnaus vystymosi kompetencijos

Metodologinės kompetencijos:

- „instrumentinės“ – darniam vystymuisi palankiai veiklai įgyvendinti.

- transformuojamosios – inicijuoti kokybinius pokyčius.

Socialinės kompetencijos

Asmeninės kompetencijos

„Instrumentinės“ kompetencijos

Mokymasis (žinių taikymas) įvairiuose realaus gyvenimo kontekstuose.

Sprendimų priėmimas neapibrėžtose situacijose (nesant išsamios informacijos).

Gebėjimas valdyti kritines ir rizikingas situacijas.

Atsakinga veikla.

Savigarba veikloje.

Veikla esant apribojimams.

Transformuojamosios kompetencijos

Kritinis mąstymas, gebėjimas formuluoti analizės reikalaujančius klausimus.

Sisteminis mąstymas, reiškinių, problemų kompleksiško suvokimas.

Problemų sprendimas, kliūčių įveikimas

Problemų formulavimas, pokyčių valdymas.

Į ateities perspektyvą orientuotas, kūrybiškas mąstymas.

Visuminis požiūris, tarpdalykinių ryšių supratimas.

Socialinės kompetencijos

Atsakinga veikla – vietos ir globaliu mastu.

Veikla, gerbiant kitus.

Suinteresuotų grupių ir jų interesų identifikavimas.

Bendradarbiavimas/darbas komandoje.

Demokratškas dalyvavimas priimant sprendimus.

Derybos ir sutarimo pasiekimas.

Įsipareigojimų pasiskirstymas (subsidiarumas).

Asmeninės kompetencijos

Pasitikėjimas savimi.

Saviraiška ir komunikavimas.

Streso valdymas.

Gebėjimas identifikuoti ir svarstyti vertybines nuostatas.

**Kokia turėtų būti ateities
mokykla?**

**Kokioje visuomenėje mes
norėtume gyventi?**

Švietējo kompetencijas

**Learning for the Future: Competences in
Education for Sustainable Development,
ECE/CEP/AC.13/2011, April 2011**

Švietėjo kompetencijos (1)

Kompleksiškas mąstymas ir praktika:

susiejant įvairius mokymosi kontekstus ir disciplinas;

aprepiant įvairias kultūras ir požiūrius;

įžvelgiant įvairius sudėtingų reiškinių ir situacijų aspektus.

Švietėjo kompetencijos (2)

Perspektyvos numatymas:

kritinė refleksija ir mokymasis iš **praeities**;

dabarties situacijos supratimas;

įvairių **ateities** alternatyvų ir jų realizavimo būdų
įžvalga.

Švietėjo kompetencijos (3)

Pokyčių įgyvendinimas:

švietėjo vaidmens;

mokymo/mokymosi metodų ir organizavimo;

švietimo sistemos.

Bendrosios programos: bendrųjų gebėjimų ir gyvenimo įgūdžių ugdymas

Bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymo **tikslas** –

praturtinti ugdymo turinį aktualiais mokiniams ir visuomenei klausimais,

padėti mokiniams ugdytis gyvenimui žinių visuomenėje būtinas kompetencijas,

atsakomybę už savo elgseną ir jos pasekmes,

gebėjimą pasipriešinti neigiamai įtakai,

padėti mokiniams išvengti netinkamo elgesio.

Darnaus vystymosi integruojamoji programa

Darnaus vystymosi integruojamąją programą siekiama, kad mokiniai:

pažintų darnaus visuomenės vystymosi dėsningumus ir jų raišką asmens, bendruomenės, valstybės ir pasaulio lygmeniu (**mokymasis mokytis**);

įgytų žinių ir gebėjimų, reikalingų priimti ir įgyvendinti darniam vystymuisi palankius sprendimus (**mokymasis veikti**);

ugdytųsi asmens savybes, padedančias siekti geresnės gyvenimo kokybės (**mokymasis būti**);

ugdytųsi nuostatas konstruktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime ir prisidėti prie jos tobulinimo ir pažangos (**mokymasis gyventi ir dirbti drauge**).

Orientyrai

Interpretuodami įvairių mokomųjų dalykų žinias darnaus vystymosi tikslų požiūriu mokiniai turėtų suprasti ir atskleisti įvairialypius sąryšius:

visuomenės, kultūros, ekonomikos ir aplinkos reiškinių ir procesų;

praeities, dabarties ir ateities;

mokymosi mokykloje ir gyvenimo;

veiklos, asmens gyvensenos ir jos pasekmių kitiems žmonėms ir aplinkai.

Děkoju už děmesj